

מזרחי במוזיאון: התערוכה המבריקה של תמיר צדוק

בתערוכת יחיד במוזיאון תל אביב בוחן האמן תמיר צדוק את הקשר בין מזרחיות לערביות. "מעניין אותי לבדוק את היחס שלי לעולם הערבי שאינו אויב", הוא אומר

ענת ברזילי 18.09.17 08:25

סיפורו של סוכן המוסד שלמה כהן אברבנאל, שהתחזה לצייר צרפתי בשם שארל דובל, עומד במרכז הסרט "אמנות – סיפור כיסוי" שבלב תערוכת היחיד המוזיאולית הראשונה של האמן תמיר צדוק שתפתח מחר (שלישי) במוזיאון תל-אביב. סיפור הכיסוי של המרגל הצליח בצורה יוצאת דופן וב-1950 שארל דובל הגיע להכרה נרחבת כשהציג במוזיאון לאמנות עכשווית בקהיר תערוכת יחיד שזכתה לשבחי הביקורת ואפילו המלך ביקר בה.

בתערוכתו של צדוק, כמו גם בסרט, ההיסטורי והביוגרפי שלובים זה בזה והכל תוך הומור מתוחכם, יופי וחוכמה אינטלקטואלית ורגשית רבת רבדים. על אף שהסרט עוסק בסיפור שקרה במציאות, צדוק שוזר בו אלמנטים מוקומנטרים. הוא חוזר אל סיפורו של המרגל ובמקביל משתכנע ברעיון של להפוך את עצמו לאמן בשם תאמר סאדק שמציג את אמנותו בקהיר. חלק מהדמויות בסרט הם בני ממשפחתו, טקטיקה בה הוא נוקט לאורך כל גוף עבודתו. "השימוש במשפחה שלי הוא לא רק נוח, יש להם גם מראה מצוין. הנראות שלהם עוברת, וזה חלק עקרוני בעבודה שלי", מסביר צדוק. יחד עם אחיינו יובל, נוסע צדוק לקהיר בניסיון לאתר ציור של דובל שנקנה בזמנו על ידי המוזיאון לאמנות שם. תוך כדי חיפוש בוחן צדוק את אפשרותו להיטמע ברחוב ו"לעבור" בחזותו כערבי. רוב הדמויות בסרט דוברות עברית וערבית, והמעבר ביניהן נחוזה כטבעי. "אני רואה את השפה הערבית כשרשרת שמחברת למרחב. סבא שלי, אבא שלי, אחייני שלי, כולם דוברי ערבית. אני מרגיש בשרשרת הזאת כחוליה החלשה, כי הערבית שלי לא מספיק טובה", הוא אומר.

צדוק (משמאל) נטמע ברחובות קהיר ב"אמנות – סיפור כיסוי"

סוכני מוסד ושאלת הזהות

"עבור מרגל סיפור כיסוי של אמן הוא סיפור טוב כיוון שאמנות נותנת רשות להתבונן על העולם מהצד", מסביר צדוק (37) את הבחירה בנושא הסרט. "בנוסף, אמנות היא מקצוע שאף אחד לא מבין איך מתפרנסים ממנו, כספים יכולים להגיע אליך מכל מיני כיוונים ואתה מקבל אישור להתערבב עם אנשים או להתבודד בכל מיני מקומות. ככל שהתקדמתי בתחקיר גיליתי שהיו כמה סיפורים כאלה".

המחשבה על הסרט התחילה אצל צדוק מסיפורו של סבו, שנולד בתימן ואמנם לא היה מרגל, אך שימש כסוכן-מתווך דובר ערבית מטעם הסוכנות היהודית במדינות ערב. "בתערוכה מופיעות הרבה דמויות מהדור הקודם שהסתערבו ועבדו כסוכני מוסד", מסביר צדוק, "אני מתייחס אליהם בהרבה כבוד. הדור ההוא עסק בכור ההיתוך של החברה הישראלית ובזהויות מוחלטות והמשימה שלו היתה מסוימת. אני שואל מה המשימה של הדור שלי, כאנשים שעוסקים בתרבות, אולי המשימה שלנו היא לייצר מקף בין זהויות, מקף בין יהודי-ערבי, מקף שמעיד שהזהות שלך מורכבת. מעניין אותי לבדוק את היחס שלי לעולם הערבי כשהוא לא האויב".

דודו של צדוק נער בלוב

בכניסה לחלל התערוכה שני תצלומים גדולי מימדים בשחור לבן בהם מצולמים דודיו של צדוק כשעוד חיו בלוב. שני נערים עדינים לבושים גופיות לבנות ומכנסיים קצרים, רגליהם יחפות והם עומדים על שטח סלעי במרחב גדול, ידיהם מאוגרפות. התמונות הלקוחות מאלבום התמונות המשפחתי מקבלות מקום מכובד במוזיאון, שכמוזיאון כתב מכתוב את הנרטיב על פי ההיסטוריה של החזקים.

לשכתב את ההיסטוריה

"הביוגרפי וההיסטורי פשוט מחוברים", אומר צדוק. "דרך התערוכה אני מכניס למוזיאון את העיסוק בהיסטוריה, ביוגרפיה ופוליטיקה. בשנים האחרונות התחלתי לעסוק בנוסף לעיסוק במזרחיות גם בסכסוך הישראלי-פלסטיני. ניסיתי להבין איפה שני הנושאים משיקים והאם אפשר לדבר דרך הסכסוך על מזרחיות. אני מאוד מתחבר לחלק מהסכמות ועדת ביטון והכנסת טקסטים של ההיסטוריה המזרחית לספרי הלימוד, סבא שלי כתב כמה ספרים על יהדות תימן. אני מתחבר לעבודה של האמן מאיר גל 'תשעה מתוך ארבע מאות' מ-1997. (צילום שהפך קאנוני ובו מצולם האמן מחזיק את תשעת עמודי הלימוד היחידים בספר העוסקים בהיסטוריה של יהודי ארצות ערב, מתוך 400 עמודים העוסקים ביהודים יוצאי מדינות אירופה – ע"ב). "מעניין אותי לייצר את 391 העמודים הנוספים בספר".

קבלו ניוזלטר יומי המסכם את חדשות היום ישירות למייל שלכם. [לחצו להרשמה](#)